

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК
Державна установа «Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долішнього НАН України»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова приймальної комісії
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долішнього НАН України»
Тарас ВАСИЛЬЦІВ
02 червня 2026 р.

ПРОГРАМА
додаткового вступного іспиту до аспірантури
для здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (за
спеціалізаціями)»

СХВАЛЕНО

Приймальною комісією
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долішнього НАН України»
протокол №1 від 02.06.2026 р.

ПЕРЕДМОВА

Програма додаткового фахового випробування при вступі до аспірантури зі спеціальності С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)» орієнтована на перевірку рівня теоретичної підготовки вступників, їхніх знань і навичок у сфері економіки, розуміння закономірностей функціонування та розвитку економічних систем на макро-, мезо- та мікрорівнях.

Додаткове фахове випробування у формі усного іспиту проводиться для осіб, які беруть участь у конкурсі для вступу до аспірантури за спеціальністю С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)» та здобули попередню освіту за іншою спеціальністю або в іншій галузі знань. Додаткове фахове випробування призначається рішенням Приймальної комісії Інституту відповідно до затвердженого розкладу та передуює вступному іспиту зі спеціальності.

Метою додаткового фахового випробування є перевірка та оцінювання фундаментальних знань вступників з основ економічної теорії, національної та регіональної економіки, економіки підприємства, демографії, економіки праці та соціальної економіки, а також визначення рівня їхньої підготовки, сформованості економічного мислення і здатності застосовувати набуті знання для аналізу соціально-економічних процесів. Такий зміст відповідає структурі програми вступного іспиту зі спеціальності С1.

При підготовці до додаткового фахового випробування варто звернути увагу на вивчення питань, які охоплюють такі напрями: основні економічні категорії та закономірності функціонування економіки; суспільне виробництво та економічне зростання; національна економіка та основні макроекономічні показники; потенціал і конкурентоспроможність економічних систем; державне регулювання економіки; підприємство як суб'єкт господарювання та його ресурсне забезпечення; регіон як соціально-економічна система; регіональний розвиток і державна регіональна політика; людський капітал, зайнятість і безробіття; рівень та якість життя населення; основи економіко-математичного моделювання та аналізу соціально-економічних процесів. Зазначені напрями охоплюють ключові тематичні блоки затвердженої програми.

Під час підготовки до додаткового фахового випробування рекомендується користуватися літературою, наведеною наприкінці програми.

Розробники програми:

Мульська О.П., д.е.н., с.д. – гарант ОНП «Економіка», завідувач відділу проблем соціально-гуманітарного розвитку регіонів.

Іщук С.О. – д.е.н., проф. – завідувач відділу проблем реального сектору економіки регіонів.

Притула Х.М. – д.е.н., с.н.с. – завідувач сектору транскордонного співробітництва.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ

1. Економічна теорія як наука: предмет, функції та методи дослідження.
2. Основні етапи розвитку економічної думки та їх характеристика.
3. Класична школа політичної економії та її внесок у розвиток економічної науки.
4. Маржиналізм і становлення неокласичної економічної теорії.
5. Кейнсіанство, неолібералізм та інституціоналізм як напрями сучасної економічної теорії.
6. Суспільне виробництво: сутність, фактори та результати.
7. Потреби, економічні блага та споживча поведінка.
8. Попит, пропозиція та механізм формування ринкової рівноваги.
9. Капітал, вартість і витрати виробництва як економічні категорії.
10. Економічні цикли, макроекономічна нестабільність та роль держави в регулюванні економіки.
11. Національна економіка як система господарювання: структура та основні характеристики.
12. Основні макроекономічні показники та їх роль в оцінюванні розвитку національної економіки.
13. Економічне зростання та економічний розвиток: сутність і чинники.
14. Структурні зміни та модернізація національної економіки.
15. Економічний потенціал держави та його основні складові.
16. Конкурентоспроможність національної економіки та чинники її формування.
17. Економічна безпека держави: сутність, складові та основні індикатори.
18. Державне регулювання економіки: цілі, функції та основні інструменти.
19. Бюджетна, податкова, грошово-кредитна та інвестиційна політика держави.
20. Сталий розвиток, зелена та цифрова трансформація національної економіки.
21. Роль малого і середнього підприємництва в економічному розвитку держави.
22. Європейська інтеграція України та її вплив на розвиток національної економіки.
23. Підприємство як суб'єкт господарювання та основна ланка економіки.
24. Організаційно-правові форми підприємств та особливості їх функціонування.
25. Ресурси підприємства: склад, структура та ефективність їх використання.
26. Економічний потенціал підприємства та чинники його формування і розвитку.
27. Витрати виробництва, собівартість продукції та ціноутворення на підприємстві.
28. Доходи, прибуток і рентабельність як показники результативності діяльності підприємства.
29. Конкурентоспроможність підприємства та основні джерела його конкурентних переваг.
30. Інноваційна діяльність підприємства та цифровізація бізнес-процесів.
31. Економічна безпека, фінансова стійкість і ризики діяльності підприємства.
32. Соціальна відповідальність бізнесу та принципи сталого управління підприємством.
33. Регіон як соціально-економічна система та об'єкт державного управління.
34. Регіональний розвиток: сутність, чинники та основні закономірності.
35. Економічний простір та основні форми територіальної організації господарства.
36. Державна регіональна політика України: мета, завдання та механізми реалізації.
37. Децентралізація та роль територіальних громад у забезпеченні місцевого розвитку.
38. Соціально-економічний потенціал і фінансова спроможність територіальних громад.
39. Стратегічне планування розвитку регіонів і територіальних громад.

40. Просторові диспропорції соціально-економічного розвитку та механізми їх подолання.
41. Конкурентоспроможність регіонів та інструменти її підвищення.
42. Смарт-спеціалізація як інструмент регіонального розвитку.
43. Відтворення населення, природний і механічний рух та демографічна структура населення.
44. Міграція населення: види, причини, соціально-економічні наслідки та механізми регулювання.
45. Людський капітал і трудовий потенціал та їхня роль в економічному розвитку.
46. Ринок праці: попит і пропозиція робочої сили, зайнятість та безробіття.
47. Рівень і якість життя населення, доходи, нерівність та бідність.
48. Соціальна політика держави та основні форми соціального захисту населення.
49. Економіко-математичне моделювання: сутність, види моделей та можливості їх застосування в економічних дослідженнях.
50. Основні методи збору, систематизації, аналізу та прогнозування соціально-економічних даних.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Додаткове фахове вступне випробування має кваліфікаційний характер, проводиться перед вступним іспитом зі спеціальності та є обов'язковою умовою допуску до нього для вступників. Результати додаткового фахового вступного випробування оцінюються за двобальною шкалою: «зараховано» або «не зараховано» та не враховуються під час визначення конкурсного бала.

Для успішного складання додаткового фахового вступного випробування вступник повинен продемонструвати розуміння фундаментальних економічних категорій і закономірностей розвитку економічних систем та надати правильні відповіді щонайменше на два запитання з чотирьох запропонованих предметною комісією.

Додаткове фахове вступне випробування проводиться в усній формі у вигляді співбесіди. Під час оцінювання враховуються змістовність і логічність викладу, послідовність аргументації, рівень володіння понятійно-категоріальним апаратом, уміння аналізувати економічні явища та процеси, формулювати обґрунтовані висновки.

Тривалість опитування одного вступника становить не більше 15 хвилин.

Відповіді вступника на кожне запитання оцінюються за такими критеріями:

1. **«Зараховано»** – відповідь правильна, повна. Вступник правильно та повно розкрив зміст поставленого питання, продемонстрував розуміння основних теоретичних положень і володіння понятійно-категоріальним апаратом, логічно та послідовно виклав матеріал, аргументував основні положення та сформулював обґрунтовані висновки. Допускаються окремі несуттєві неточності, які не впливають на правильність відповіді.
2. **«Не зараховано»**, якщо:
 - *відповідь неправильна* – вступник не розкрив або неправильно розкрив зміст поставленого питання, продемонстрував недостатнє розуміння основних теоретичних положень, допустив суттєві помилки у визначенні та трактуванні економічних понять, не зміг належно обґрунтувати відповідь;
 - *відповідь відсутня* – вступник не надав відповіді на поставлене питання або відмовився від відповіді.

Результат додаткового фахового вступного випробування визначається предметною комісією колегіально. Якщо вступник надав дві або більше відповіді, оцінені як «відповідь правильна, повна», йому виставляється результат «зараховано». В інших випадках виставляється результат «не зараховано».

Інформація про результат додаткового фахового вступного випробування оголошується вступникові в день його проведення.

У разі отримання результату «не зараховано» вступник не допускається до складання вступного іспиту зі спеціальності та втрачає право участі в конкурсному відборі відповідно до Правил прийому до аспірантури Інституту.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. *Макроекономіка: підручник* / М. І. Макаренко, Т. О. Семененко, Ю. М. Петрушенко. 2-ге вид., переробл. Суми: Сумський державний університет, 2021. 307 с. ISBN 978-966-657-880-1 <https://surl.li/uoxbzu>
2. *Економічна теорія: навчальний посібник*. Укл: М.І. Колосінська, С.І. Белей, С.В. Бойда. Чернівці: Чернівець. нац. унів-т., 2021. 200 с. <https://surl.li/mznkxz>
3. Бажал Ю. М. *Макроекономіка*. Конспект лекцій : навч. посіб. / Ю.М. Бажал. Національний університет «Києво-Могилянська академія». Електрон. дані. Київ : НаУКМА, 2024. 41 с. <https://surl.li/itmmbmr>
4. *Економічна безпека суб'єктів підприємництва: Підручник* / З. С. Варналій, Т. Г. Васильців, О. І. Іляш та ін. Чернівці: Технодрук, 2020. 458 с.
5. *Інноваційний розвиток підприємства: конспект лекцій* / [уклад. Мульська О.П., Міценко Н.Г.]. Львів: Вид-во ЛТЕУ, 2025. 134 с.
6. Міценко Н.Г., Мульська О. П. *Потенціал і розвиток економічних систем: конспект лекцій*. Львів: видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2024. 128 с.
7. *Інтелектуальна власність : навч. посібник* / Т. Г. Васильців, В. В. Анопій, Р. Л. Лупак, О. О. Ільчук. Львів: ЛКА, 2015. 252 с.
8. *Мікроекономічний системний аналіз і прогнозування : конспект лекцій* / [уклад. Лупак Р. Л.]. Львів: видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2022. 120 с.
9. *Методи та моделі аналізу і прогнозування розвитку економічних систем : конспект лекцій* / [уклад. Лупак Р. Л.]. Львів: видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2022. 128 с.
10. *Децентралізація в Україні та її вплив на соціально-економічний розвиток територій: методичні підходи та результати оцінювання: наукова доповідь* / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»; наук. ред. І. З. Сторонянська. Львів, 2018. 144 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20180705.pdf>;
11. Кравцов О. О. *Основи економічної теорії* : навч. посібник. / О. О. Кравцов. Кривий Ріг-Prague: Oktan Print, 2023. 355 с. <https://books.chic.cv.ua/wp-content/uploads/2024/11/Osnovy-ekonomichnoyi-teoriyi-Kravtsov-2023.pdf>
12. Івашко О. А. *Архітектоніка публічного інвестування соціально-економічного розвитку регіонів: монографія* / [наук. ред. І. З. Сторонянська]. Луцьк: Вежа-Друк, 2025. 416 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20250004.pdf>
13. *Інституційні проблеми та виклики функціонування агломерацій в Україні: електрон. наукова доповідь* / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»; наук. редактор М. І. Мельник. Львів, 2025. 75 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20250031.pdf>.
14. *Концептуальні засади інноваційно-орієнтованого розвитку економіки регіонів України та механізми його фінансово-інвестиційного забезпечення: електрон. науково-аналітична доповідь* / наук. ред. Х. М. Притула; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Львів, 2025. 78 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20250038.pdf>
15. Медінська Т. В. *Фіскальне середовище стимулювання підприємництва в умовах нестабільності: регіональний і локальний вимір: монографія* / [наук. ред. М. І. Мельник]; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Львів, 2025. 410 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20250005.pdf>
16. *Механізми реалізації регіональної політики: оцінка ефективності та напрями удосконалення*/ ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН

- України»; наук. ред. С. Л. Шульц. Львів, 2018. 205 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20180102.pdf>
17. *Міграційна активність населення Карпатського регіону України: нова емпірика та пріоритети політики регулювання* / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України»; наук. ред. Т. Г. Васильців. Львів, 2021. 293 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20210002.pdf>
 18. *Міграційні явища та процеси: поняття, методи, факти: довідник* / У. Я. Садова, Р. Т. Теслюк, М. М. Біль, О. Т. Риндзак, О. П. Мульська та ін.; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» ; наук. ред. У. Я. Садова. 2-ге вид., доп. і перероб. Львів, 2018. 226 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20180801.pdf>
 19. *Міжсекторальна взаємодія в економіці України: актуальні тенденції та перспективи оптимізації: електрон. наукова доповідь* / наук. ред. С. О. Іщук; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Львів, 2025. 100 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20250035.pdf>
 20. Мульська О. П. *Міграційні процеси & економічне зростання: теорія каузальності та практика ефективного управління* / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Львів, 2022. 472 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20220004.pdf>
 21. *Наукові засади структурної трансформації промислового сектора економіки: міжнародний, національний та регіональний виміри: монографія* / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»; наук. ред. С. О. Іщук. Львів, 2023. 191 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20230003.pdf>
 22. *Продуктивна спроможність економіки регіонів: оцінювання потенціалу та чинники зростання: електрон. наукове видання* / наук. ред. С. Л. Шульц; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Львів, 2023. 141 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20230038.pdf>
 23. *Просторова організація бізнесу в регіонах України: форми та механізми регулювання: монографія у 2-х томах* / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»; наук. ред. М. І. Мельник. Львів, 2019. Т. 2. 330 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20190004.pdf>
 24. *Регулювання регіонального розвитку у фокусі сучасних реформ: електрон. наукова доповідь* / наук. ред. С. Л. Шульц; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Львів, 2025. 87 с. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20250039.pdf>.
 25. *Смарт-спеціалізація регіонів України: методологія та прагматика реалізації* / наук. ред. І. З. Сторонянська; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Львів, 2022. 494 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20220006.pdf>
 26. *Стале ендегенне зростання регіонів України в умовах децентралізації: монографія* / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»; ред. І. З. Сторонянська. Львів, 2019. 501 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20190009.pdf>
 27. Сторонянська І. З., Бенювська Л. Я., Патицька Х. О. *Податкові та бюджетні інструменти зміцнення фінансової стійкості територіальних громад в умовах війни: електрон. науково-аналітична доповідь* / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Львів, 2025. 57 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20250034.pdf>
 28. *Стратегічне оцінювання функціональних типів територій: потенціал та ризики розвитку: електрон. науково-аналітична доповідь* / наук. ред. І. З.

Сторонянська; ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України". Львів, 2022. 114 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20220041.pdf>

29. *Стратегія та засоби конвергенції системи соціальної безпеки України та ЄС у процесі євроінтеграції*: монографія / ред.: Т. Г. Васильців, Р. Л. Лупак. Львів: АТБ, 2018. 303 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20180802.pdf>
30. *Територіальний розвиток і регіональна політика в Україні: Виклики та пріоритети сталого ендегенного зростання регіонів України в умовах сучасних реформ* / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; наук. ред. В. С. Кравців. Львів, 2018. 157 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20180701.pdf>
31. *Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку*: монографія / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; наук. ред.: В. С. Кравців, І. З. Сторонянська. Львів, 2020. 531 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20200001.pdf>
32. *Трансформація структури економіки міст Західного регіону України* / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»; наук. ред. М. І. Мельник. Львів, 2021. 529 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20210005.pdf>.
33. *Фінансова політика забезпечення економічного зростання територіальних громад в умовах нестабільності*: електрон. монографія / наук. ред. І. З. Сторонянська; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». Львів, 2025. 387 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20250003.pdf>

Додаткова літератури

1. Бізнес-планування підприємницької діяльності: Навч. посібник / З. С. Варналій, Т. Г. Васильців, Р. Л. Лупак, Р. Р. Білик. Чернівці: Технодрук, 2019. 264 с.
2. Васильців Т. Г., Городня Т. А., Заярна Н. М. Інноваційний розвиток підприємства: Навч. посібник. Львів: Вид-во ЛТЕУ, 2016. 512 с.
3. Управління фінансовими ризиками: Навч. посібник / Куцик П. О., Васильців Т. Г., Сороківський В. С. та ін. Львів: Растр-7, 2016 320 с.
4. Лупак Р. Л., Васильців Т. Г. Конкурентоспроможність підприємства: Навч. посібник. Львів: Вид-во ЛТЕУ, 2016. 484 с.
5. Страховий менеджмент: Навч. посібник / Куцик П. О., Васильців Т. Г., Сороківський В. С. та ін. Львів: Вид-во ЛКА, 2015 244 с.
6. Економічна безпека: Підручник / авт. кол.; за ред. д.е.н., О. І. Барановського, д.е.н., О. Б. Жихор. К.: УБС НБУ, 2014. 516 с.
7. Васильців Т. Г., Іляш О. І., Міценко Н. Г. Економіка малого підприємства: Навч. посібник. К.: Знання, 2013. 476 с.
8. Економіка підприємства: Навч. посібник. / за ред. Н. Г. Міценко. Львів: Магнолія 2006, 2008. 688 с.